

Onbegrepen gedrag bij dementie: het CoMBI-model als antwoord?

Prof. dr. Bas van Alphen



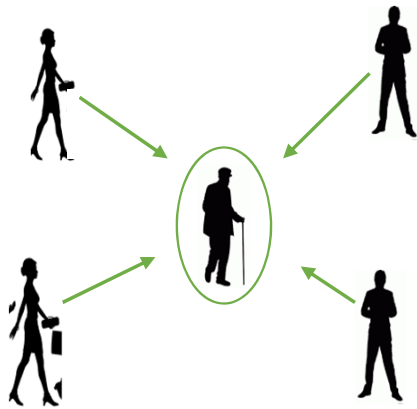
Topklinisch centrum voor ouderen met persoonlijkheidsstoornissen (hoofdlocatie)



BPSD

- ❖ Gedrags- en psychologische symptomen bij dementie (BPSD) kunnen voorkomen in elke fase en bij elk subtype van de dementie met verschillende frequentie en ernst (Majer e.a., 2020).
- ❖ BPSD-symptomen zijn wanen, hallucinaties, agitatie/agressie, dysforie/depressie, angst, euforie/verheffing, apathie/onverschilligheid, disinhibitie, prikkelbaarheid/labiliteit, afwijkend motorisch gedrag, nachtelijk gedrag, gedragsstoornissen en eetstoornissen.
- ❖ Meer dan 96,6% van verpleeghuisbewoners met dementie blijkt tijdens hun ziekte minstens één BPSD-symptoom te hebben (Wetzels e.a., 2021).
- ❖ BPSD hebben een grote negatieve invloed op de kwaliteit van leven van de patiënt en is een belangrijke voorspeller van de emotionele belasting bij verzorgers (Chunga e.a, 2020).

Mediatieve behandeling



- ❖ Indirecte interventies via anderen (naasten, hulpverleners)
- ❖ mensen geen hulp wensen óf psychologische behandeling niet haalbaar is door (ernstige) cognitieve, lichamelijke of psychische beperkingen
- ❖ Maar de omgeving wél last heeft van het probleemgedrag

Cognitive Model for Behavioural Interventions

CoMBI-PG

Behandelprotocol voor verpleegkundigen & verzorgenden gericht op een cognitief-gedragsmatige interventie voor gedragsproblemen in de psychogeriatric

Prof. dr. S.P.J. van Alphen
Prof. dr. E. Dierckx
Dr. A.C. Videler
Prof. dr. G. Rossi

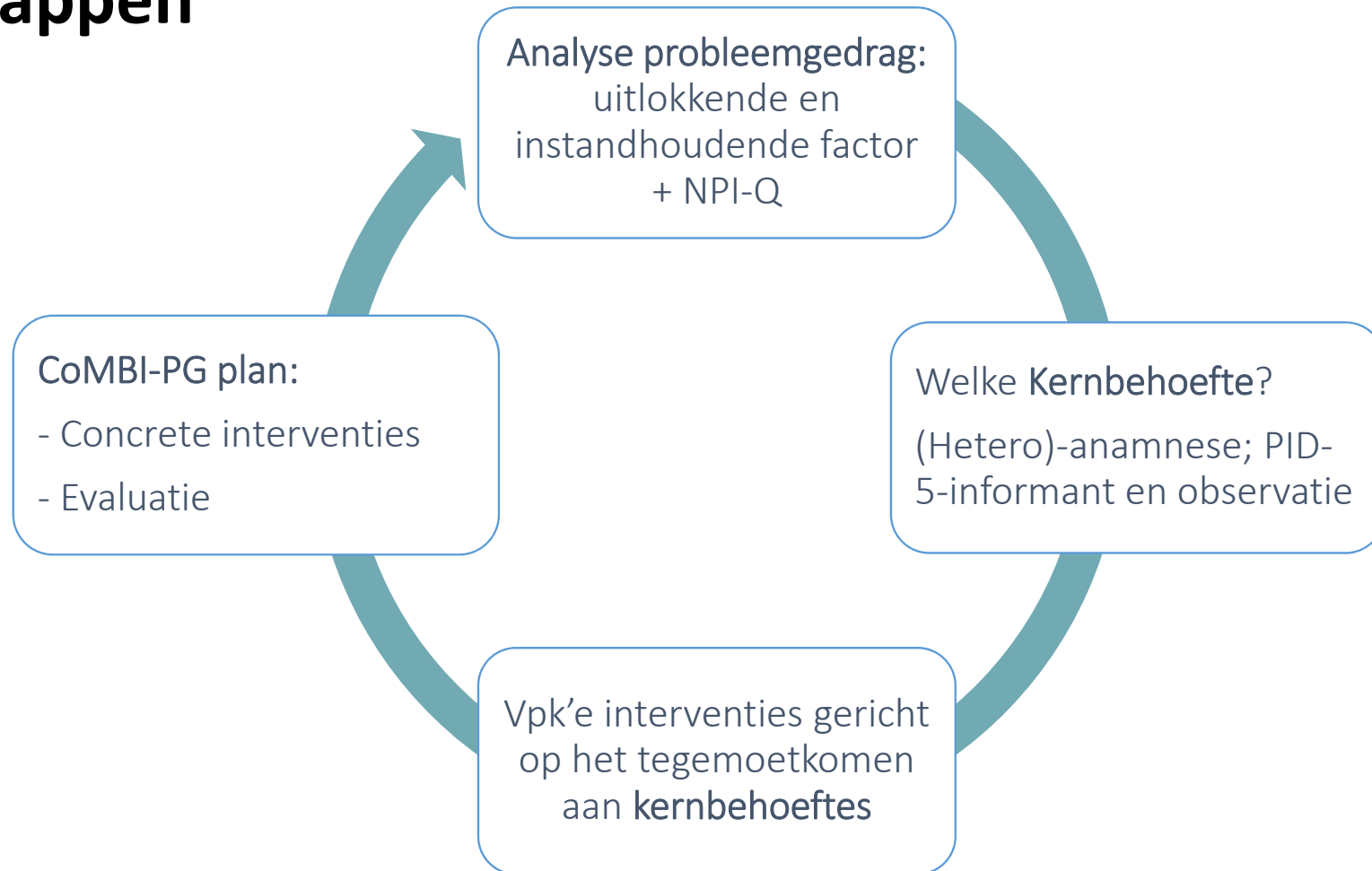


Topklinisch centrum
voor ouderen met
persoonlijkheidsstoornissen



Een samenwerking tussen het topklinisch centrum voor ouderen met persoonlijkheidsstoornissen en PersonaCura.

Vier stappen



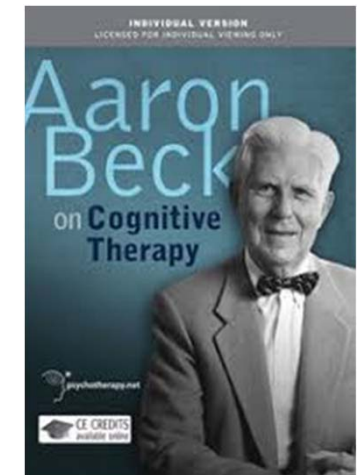
Vertrekpunt is de persoonlijkheid



Vijf-factorenmodel

	onafhankelijk	afhankelijk	ambivalent	onthecht
actief (pro-actief)	krachtige persoonlijkheid	vlotte gezellige persoonlijkheid	sensitieve persoonlijkheid	geremde persoonlijkheid
passief (reactief)	vertrouwende persoonlijkheid	meegaande persoonlijkheid	respectvolle persoonlijkheid	introverte persoonlijkheid

Bio-sociaalleermodel



Cognitieve model

Etiologie

Biologische factoren

Risico:

- gedragsinhibitie
- gedragsdisinhibitie
- emotionaliteit

Beschermend:

- persistentie
- consciëntieusheid



Extreem
Temperament

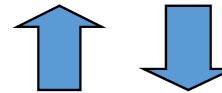
Psychologische factoren

Risico:

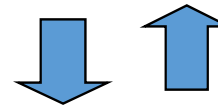
- vroegkinderlijke traumata
- lage/hoge familiecohesie
- socialisatieproblemen

Beschermend:

- goede hechtingsrelaties
- goede schoolprestaties



AMPLIFICATIE



Persoonlijkheids-
stoornis

Sociale factoren

Risico:

- sociale desintegratie
- moderne sociale structuren

Beschermend:

- sociale integratie
- traditionele sociale structuren

Verheul & Van den Brink, 1999

Cluster A

Op zijn hoede....Paranoïde persoonlijkheidsstoornis
Solistisch.....Schizoïde persoonlijkheidsstoornis
Eigenzinnig.....Schizotypische persoonlijkheidsstoornis



Cluster B

Avontuurlijk.....Antisociale persoonlijkheidsstoornis
Wispelturig.....Borderline persoonlijkheidsstoornis
Uitbundig.....Histrionische persoonlijkheidsstoornis
Zelfverzekerd....Narcistische persoonlijkheidsstoornis



Cluster C

Gevoelig.....Vermijdende persoonlijkheidsstoornis
Onzeker.....Afhankelijke persoonlijkheidsstoornis
Consciëntieus....Dwangmatige persoonlijkheidsstoornis



	Zelfbeeld	Beeld van anderen	Uitlokkende gebeurtenis	Probleemgedrag	Kernbehoefte	
Cluster A	Op zijn hoede Paranoïde	Minderwaardig	Gebruikers	Beschuldiging, Verraad	Wantrouwen, Beschuldigen	Veiligheid
	Solist Schizoïde	Eenling	Opdringerig	Intimiteit	Afstand houden	Autonomie
	Eigenzinnig Schizotypisch	Vreemdeling	Bedreigend	Intimiteit, negatief (voor)gevoel	Afzonderen	Veiligheid, angstreductie
Cluster B	Zelfverzekerd Narcistisch	Bijzonder	Inferieur	Kwetsing	Bewondering zoeken	(Zelf)bewondering
	Avontuurlijk Antisociaal	Sterk	Te gebruiken	Frustratie	Intimideren	Overheersing
	Wispelturig Borderline	Slecht	Misbruikend	Machteloos, verlating, intimiteit	Regisseren, tijdelijk intens hechten, terugtrekken	Autonomie & controle, stabiel contact & steun
Cluster C	Uitbondig Histrionisch	Aantrekkelijk	Verleidbaar	Negering, verlating	Charmeren, overdrijven, amuseren	Bewonderende aandacht
	Onzeker Afhankelijk	Hulpeloos	Verleidbaar	Verlating, scheiding	Hechten, aanpassen	Steun
	Gevoelig Vermijdend	Incompetent	Kritisch	Negatieve beoordeling, Negatief gevoel	Sociaal contact vermijden, gevoel vermijden	Acceptatie, vermijden van afwijzing
	Consciëntieus dwangmatig	Verantwoordelijk	Onverantwoordelijk, incompetent	Oncontroleerbaar, falen	Controleren, perfectionisme	Vermijden van falen

CoMBI-PG

Behandelprotocol voor verpleegkundigen & verzorgenden gericht op een cognitief-gedragsmatige interventie voor gedragsproblemen in de psychogeriatric

Prof. dr. S.P.J. van Alphen
Prof. dr. E. Dierckx
Dr. A.C. Videler
Prof. dr. G. Rossi

Uitgangspunten:

- Inhoudelijk contact
- Houding
- Omgeving



Topklinisch centrum
voor ouderen met
persoonlijkheidsstoornissen



Een samenwerking tussen het topklinisch centrum voor ouderen met persoonlijkheidsstoornissen en PersonaCura.

Interventies CoMBI

CLUSTER A

Schizoïde (kernbehoefte: autonomie)

Inhoudelijk contact

- Geef de informatie waar de patiënt om vraagt.
- Betrek de patiënt bij beslissingen over de zorg.
- Gebruik geen “gevoelswoorden”. Houd de inhoud van contact zakelijk en praktisch.

Houding

- Voorkom dat patiënt zich in het nauw gedreven voelt.
- Neem een zakelijke en afstandelijke houding aan met aandacht voor praktische thema's.
- Accepteer het onverschillige gedrag.

Omgeving

- Zorg voor structuur, regelmaat en consistentie.
- Beperk het aantal zorgverleners voor patiënt.
- Beperk maatregelen en omgevingsprikkels die de privacy of zelfcontrole aantasten en bied individuele activiteiten aan die de autonomie en gevoel van veiligheid bevorderen.

CoMBI-studie

Ekiz, E., Videler, A.C., & van Alphen, S.P.J. (2020). Feasibility of the Cognitive Model for Behavioral Interventions in older adults with Behavioral and Psychological Symptoms of Dementia. *Clinical Gerontologist, 14*, 1-12.

- ❖ 40 patiënten met ernstige BPSD
- ❖ Feasibility studie: pretest-posttest
- ❖ CoMBI-interventie: Significante afname van BPSD symptomen van gemiddeld tot groot effect

CoMBI-PG

Behandelprotocol voor verpleegkundigen & verzorgenden gericht op een cognitief-gedragsmatige interventie voor gedragsproblemen in de psychogeriatric

Prof. dr. S.P.J. van Alphen
Prof. dr. E. Dierckx
Dr. A.C. Videler
Prof. dr. G. Rossi



Topklinisch centrum
voor ouderen met
persoonlijkheidsstoornissen



Een samenwerking tussen het topklinisch centrum voor ouderen met persoonlijkheidsstoornissen en PersonaCura.

CoMBI in de praktijk

- ❖ 86-jarige gescheiden man verblijvend in verpleeghuis
- ❖ Psychiatrische voorgeschiedenis: meerdere behandelingen i.v.m. stemmingsproblematiek, gecompliceerd door onderliggende narcistische pathologie en alcoholmisbruik
- ❖ Toestandsbeeld: BPSD (agressie/agitatie), gecompliceerd door fatische problematiek en gehoorsproblemen
- ❖ Reden voor aanmelding GGz: Omgangsproblemen voor het verpleeghuispersoneel

CLUSTER B

Narcistisch (kernbehoefte: (zelf)bewondering)

Inhoudelijk contact

- Prijs, complimenteer en uit bewondering bij positief gedrag.
- Onderstreep de sterke kanten van de patiënt.
- Stel zo nodig alleen algemene grenzen. Probeer hier niet in discussie over te gaan, zodat de patiënt zich niet persoonlijk aangevallen voelt.

Houding

- Toon interesse en respect voor de patiënt en voor wat hij meedeelt.
- Accepteer de eigen realiteit van de patiënt, zonder uitingen van trots de kop in te drukken.
- Laat merken dat de patiënt bijzonder mag zijn.

Omgeving

- Schep een stimulerend klimaat en geef de gelegenheid tot activiteiten die bevorderlijk zijn voor het gevoel van eigenwaarde.
- Voorkom dat de patiënt in frustrerende situaties terechtkomt.

Take home messages



- ❖ CoMBI staat voor de persoon achter de ziekte
- ❖ CoMBI gaat uit van gepersonaliseerde zorg; de individuele kernbehoefte van de patient
- ❖ CoMBI is een generieke, mediatieve interventie: PG-, EPA-, Caribbean-varianten
- ❖ CoMBI is een eenvoudige methodiek voor multidisciplinair gebruik
- ❖ CoMBI-studies laten eerste, hoopvolle uitkomsten zien, maar meer onderzoek is gewenst

Meer uitzicht
door nieuwe
inzichten.



Topklinisch centrum
voor ouderen met
persoonlijkheidsstoornissen

Dank voor uw aandacht!

Email: b.van.alphen@mondriaan.eu